

Uram,

Nagyon köszönöm, hogy volt olyan kedves elküldeni a „Testhőmérséklet: 42” című könyvét, mely a nagy magyar tudós, Philippe¹ Semmelweis életét meséli el és tisztelettel adózik az anyák megmentésére tett hatalmas erőfeszítései előtt. Mondanom sem kell, hogy örömmel és a művet megillető érdeklődéssel fogom olvasni.

Fogadja, uram, legmélyebb tiszteletemet²

¹ Sic!

² A levél címzése: „Monsieur André Vernet-Sobel, Chef de Service de l'Hôpital, 8. Place Anatole-France, Dreux”.

167. HANA BENEŠ KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Prága, 1948. szeptember 14.)

Profondement touchée par votre sympathie prie votre excellence agréer mes sinceres remerciements.¹

MOL XIX Kgy 29. doboz (távirat)

*

Mélységesen meghatva az együttérzésétől, kérem Excellenciádat, fogadja őszinte hálaamat.¹

¹ Beneš szeptember 3-án halt meg.

168. KÁROLYI MIHÁLY RAJK LÁSZLÓHOZ

(Párizs, 1948. szeptember 21.)

Tisztelt Miniszter Úr, kedves Barátom,

Mindenekelőtt nagy megnyugvással vettem tudomásul, hogy élsz. Ugyanis „meggyilkolásodnak” híre Párizsba is eljutott. A budapesti rémhírterjesztők még mindig működnek. Csak azt nem tudom, hogy ki által „gyilkoltattak meg”. Mindenesetre jellemző, hogy milyen eszközökkel dolgoznak ellenségeink. Szerencsére ezt a kacsát még a nyugati sajtó sem nyelte le. Vagy talán inkább az ő szerencsésük.

Közben programszerűen megjártam Rómát. Ami azonban nem volt benn a programban, az a betegségem. Egész ott-tartózkodásom alatt beteg voltam, s így őszintén be kell vallanom, hogy nem tudtam missziómnak teljesen eleget tenni. Ennek ellenére valamennyire beszédemet az Interparlamentáris Unió kongresszusán és még valamennyire informálódni is tudtam. Ez utóbbit főként annak köszönhetem, hogy Velics követ és felesége lehetővé tették számomra, hogy a követségen beszéljek az emberekkel. Nemcsak nagy és személyes lunchöket és estebédeket rendezett, de kitűnő összeköttetései révén minden embert gyorsan elő tudott teremteni. Így azután e bizalmas levelemben beszámolhatok mindarról, ami a jelentésből kimaradt. Szeretném, ha tapasztalataimat értékesíteni tudnátok.

Visszatérve Velicsékre (mert fontosnak tartom, hogy elsősorban a velük kapcsolatos impresszióimról számoljak be), tárgyilagosan meg kell állapítanom, hogy elsőrangú összeköttetésekkel rendelkeznek, sokkal jobbakkal, mint én Párizsban. Ezt természetesen

annak köszönhetik, hogy Velicset régi karrier-diplomatának tartják. Ezenkívül sima modorával s felesége ügyességével jól fel is használta ezt a kezdeti előnyt. Röviden: elérte azt, hogy társadalmi vonalon áttörte a vasfüggönyt. Persze, tisztában kell lennünk azzal, hogy a jó összeköttetés nem elegendő a sikeres működéshez. Az ilyen összeköttetések csak akkor érnek valamit, ha azokat ki is tudjuk aknázni. És éppen itt van Velics gyengéje. Miután nem rendelkezik baloldali politikai gyakorlattal, s nem tudja, hogy a mai magyar rendszernek mire van szüksége, nem tud megfelelő kérdéseket sem feltenni, nem tudja, hogy mitől döglik az eb. Ennek ellenére azt hiszem, hogy nagyon jól fel lehet használni, különösen, ha megfelelő emberek vannak mellette. Mind Szekeres, mind Mágori Varga Erzsébet nagyon jól megfelelnek ennek a célnak.¹ A fontos az, hogy jó viszonyban legyenek vele és bizonyos kérdésekre ráirányítsák a figyelmét. Az ő követi működése azért is nagyon hasznos, mert a Vatikán felé posszibilis. Nagy előny, hogy ismeri a pápát.² Tudom, hogy ennek a kapcsolatnak a kihasználása nagyon nehéz s nem csak tőle függ, mégis adódhatik alkalom, amikor profitálhatunk belőle. Ezt a kérdést szóvá tettem előtte és Velicsné előtt is (aki sokkal rugalmasabb és alkalmazkodóbb, mint a férje), s különösen az utóbbi (de ő is) megszívlelték azt, amit mondtam.

Ami pedig a legfontosabb kérdést illeti, nekem az a meggyőződése, hogy Velics feltétlenül maradni akar s nem fog disszidálni. Ennek két főoka van: 1/ pénzügyi; 2/ családi. A pénzügyi azért fontos, mert Velics tönkrement (maga mesélte), semmije nincs és a követi fizetéséből él. Ez azonban még nem meríti ki a kérdést, mert hiszen a disszidenciát esetleg jutalmazhatják. Fontos azonban nála az, hogy ő egy régivágású loyális úr, aki nem él vissza kenyéradó gazdája bizalmával. Ha egyszer vállalta a dolgot s ebből neki előnye származott, akkor az ő becsületkódexe értelmében el van kötelezve. A családi ok is nagyon súlyosan esik a latba. Velicsnének nagy ambíciói vannak a fiával, Edmonddal, és nagyon szorgalmazza Edmondnak a karrierbe való beépítését és gyors előremenetelét. Ezenkívül tudja, hogy Edmond hozzánk tartozik.

Persze mindez nem jelenti azt, hogy most már minden rendben van vele. Éppen ezért nézetem szerint nekünk is vigyáznunk kell arra, hogy rendesen bánjunk vele. Amikor közöltem veled, hogy bizonyos körökben aktívabbnak kellene lennie (mindezt nagyon barátián), azzal tromfolt le, hogy nem kap megfelelő utasításokat, nem tudja, hogy mit kívántok, mi az irány stb. Úgy hiszem, hogy ebben némileg igaza van. Tudom, hogy nem köthettek mindent az orrára, de azért itt-ott informálni kellene. Azután itt van az érdemrend esete. Mihályfi előbb megkérdi tőle, hogy elfogadná-e, s azután, amikor ő igenel felel, nemcsak, hogy nem kapja meg, de kiderül a tévedés, s azt a kitüntetést, amit állítólag neki szántak, elküldik neki, hogy továbbítsa annak a betörő Csornokynak. Az ilyesminek nem szabad előfordulnia. Most már csak arra kérlek Benneteket, hogy adjatok neki érdemrendet, mert ő különösen ad erre, s mint tipikus protokoll ember szeret a fogadásokon fityegtetni valamit.

A viláért sem akarok panaszkodni senkire, de pl. Szőnyi Tibor barátunk is megsértette Velicséket. Nem ment el egy meghívásra s csak immel-ámmal mondott néhány mentegetőző szót. Neki is, Orbán Lászlónak is személyesen akartam néhány szót szólni ezekről a kérdésekről, de nem tudtam elbúcsúzni tőlük, mert úgy látszik betegségem miatt nem akartak zavarni. Mindkettőt nagyon becsülöm (Orbán még a kairói konferencián együtt volt velem és nagyon összemelegedtünk), de mindkettőnek az a hibája, hogy nem számolnak azzal a környezettel, amelybe ilyen hivatalos minőségben kerülnek, s mivel az számukra idegen, nem törődnek azzal. Velicsék protokoll emberek, akik adnak az ilyesmire, s mivel érzékenyek a rendszerrel szemben, azt hiszik, hogy ez afféle kiközösítés jele. Magyaráztam neki, hogy ez nem így van, de nehezen lehet kiverni a fejéből. Én nem törődöm az ilyesmivel, de az ilyen delegációnak meg kell értenie, hogy bizo-

nyos fókig számításba kell venni az adott követelményeket. Orbán ragyogóan, jó angol-sággal beszélt a kongresszuson, és a politikai munkája kitűnő volt, de ugyanakkor nem érintkezett a különböző politikusokkal, holott ez is fontos, mert így lehet a kártyájukba belelátni. Más az, ha valamilyen politikai okból, a magyar delegáció elhatározza, hogy nem érintkezik a nyugatiakkal vagy nem törődik a kongresszus társadalmi vonatkozásaival, de ha ilyen határozat nincs, akkor éppen hogy kötelességünk az emberekkel összejönni, a magyar érdekeket ilyen szempontból is képviselni, vitatkozni és információkat szerezni. Tapasztalatból tudom, hogy néha egy-egy elejtett szóból fontos dolgokat tudhatunk meg. A szovjet diplomaták és delegáltak példájából is tanulhatunk. Ők nem nézik le a protokollt, és érintkeznek más országok politikusaival, különösen ilyen kongresszusokon. Mondom, mindezt személyesen akartam megmondani nekik, s nem panaszként említem meg, hanem egyrészt azért, hogy a Te véleményedet is meghallgassam, másrészt azért, hogy a hibákból közösen okuljunk.

Velicsnek egyetlen sikertelensége volt társadalmi téren: nem tudta Sforzát elhozni, noha őt már 3 héttel előbb hívta meg, s tőle tette függővé, hogy mikor. Úgy látszik, nem akart velem találkozni, s inkább Nagy Ferencet fogadta. Ebben talán én is hibás voltam, mert rövid kongresszusi felszólalásomban megemlékeztem arról, hogy 1921-ben engem bilincsbe verve toloncoltak ki Olaszországból. Ugyan hangsúlyoztam, hogy ehhez az olasz népnek, sőt az akkori olasz kormánynak nem volt köze, hanem csakis a már akkor fasizált rendőrségnek, de mindenki tudta, hogy akkor Sforza volt a külügyminiszter és ezt könnyűszerrel megakadályozhatta volna. Ezt ő zokon vehette, mert a sajtó is felkapta, s nyilván nagyon kellemetlen volt neki. Őszintén szólva ezt azért is tettem, hogy a baloldalnak használjak vele. Ehhez nem kellett kommentár, a tény önmagáért beszélt.

Mikor híre jött, hogy Nagy Ferenc Rómába érkezett, ezt Velics egyszerűen tudomásul akarta venni, s csak az unszólásomra nyomoztatta ki, hogy hol van s mit csinál. Ebből is kiderül, hogy Velics tipikusan régimódi ember, „úriember” (még a Horthy előtti időkből), aki nem akar semmiféle nyomozásba belemenni, mert azt már nem tartja úri foglalkozásnak. Azt hiszem, a Foreign Office és a Quai d'Orsay diplomatái is kinevetnék érte.

Most még néhány szót az olasz helyzetről. Mint jelentéseimből is kiderül, ma már világos, hogy a mindenkori római követ tulajdonképpen vatikáni követ. Az amerikai segítség révén a pápai hatalom egész Olaszországra kiterjedt. Mégis, a pápai és amerikai nyomás ellenére erős kommunista párt van. Érdekes, hogy pl. a kulákok, ún. földbérlők között is sok a kommunista, mert érdekellentétben vannak a bérletet adó nagybirtokosokkal, akiket a De Gasperi kormány támogat. Persze, ezekre csak átmenetileg lehet számítani, de a mai helyzetben jellemző.

A Titóval kapcsolatos olaszországi visszhangról jelentéseimben már beszámoltam. Most csak hangsúlyozom, hogy jobboldaltól baloldalig mindenki biztos a bukásában, de ebbe némi vágyálom is keveredik, mert a trieszti ügyben beállható esetleges fordulattól mindenki fázik.

Egy valóságos S.O.S-t küldök: a párizsi követség tisztviselőinek fizetése az áremelkedések folytán állandóan csökken. Akik idegen valutából élnek itt, aránylag jól megtalálják számításaikat, de az, aki francia frankban kapja a fizetését, napról napra látja, hogy olvad össze. Azt hiszem, nektek sem érdeketek, hogy a kihelyezett tisztviselőknek anyagi gondjaik legyenek. Ma már ott tartunk, hogy a legtöbb beosztottam adósságokat csinál, mert végeredményben a kötelezettségeknek (lakás, meghívások stb.) eleget kell tenniük. Úgy gondolom, hogy miként Rómában, itt is nemes valutában kellene a fizetéseket adni, mert még ha emeltek is, rögzítésre egyelőre nincs kilátás. Velicsék nem panaszkodnak, noha Olaszországban is nagy a drágaság.

Az RK alap is kifogyott, pedig hát nem költségekünk túlságosan. Ne feledd el, hogy a dokumentációs, információs anyag néha pénzbe kerül (s mi aránylag olcsó kapjuk), s ezenkívül a sofőrt, a telefonost, a konzulátusi segédeket is ebből fizetjük, s a legtöbb otthonról jött kiutazás (utazások, legtöbb kórus) is ebből lesz fedezve. Hidd el, hogy én egykönnyen nem engedélyezek felesleges kiutalásokat. Erről majd magad is meggyőződhatsz.

Most még külön megkérlek arra, amiről már Pesten is említést tettem: mihamarább intézd el, hogy Szapáry Erzsébet a párizsi követségre mint szerződéses munkaerő beosztassék. Annak idején pártfogólag fogadtad ezen kérésemet. Nekünk ugyanis nagy szükségünk van rá, mint protokoll emberre, meghívások rendezőjére és általában a társadalmi ügyek irányítójára. Nagyon rendes emberről van szó, akiért 100%-ig garantom. A háborús évek alatt bátran viselkedett, baloldalisága miatt tönkrement, szakított egész osztályával és ma szívvel-lélekkel mellénk állt. Emellett kitűnően beszél sok nyelven. Politikailag teljesen megbízható. Nem arról van szó, hogy a diplomáciai karba kerüljön, hanem hogy itt egy űrt betöltsön. Ebből csak hasznunk lehet.

Még egy külön jelentést küldök. Most pedig búcsúzóan.

Meleg barátsággal üdvözöl

MOL XIX-J-1-u 60. doboz. Rajk László iratai (eredeti)

¹ Velics kommunista beosztottai.

² Mikor Velics László a háború előtt müncheni konzul volt, a pápa ott volt apostoli nuncius.

169. SUPKA GÉZA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Budapest, 1948. október 4.)

Elnök Uram,

a *Világ* napilap, amely mindenkor emlékezetében tartotta az 1918-as októberi forradalom eseményeit, az idén, a forradalom harmincadik évfordulóján, ünnepies formában kívánna ezzel a magyar történelmi dátummal foglalkozni.

Nagy tisztelettel megkérném Elnök Urat, hogy a forradalom éjszakájára vonatkozó személyes emlékeit szíveskedjék a *Világ* számára leírni. A magyar közönség most kapna első ízben közvetlen és hiteles tudósítást ennek a történelmi éjszakának drámai eseményeiről.¹

Szolgálatára mindenkor való nagy készséggel vagyok jó híve

Supka Géza
A Világ főszerkesztője

MOL XIX Kgy 27. doboz 7. boríték (eredeti)

¹ Supkának Havas Endre válaszolt október 8-án: „Az Elnök Úr megbízásából tisztelettel közlöm, hogy amennyiben ideje engedi, szívesen ír az 1918-as októberi forradalomról az Ön számára, de ebben a pillanatban annyira túl van terhelve munkával, hogy semmi biztositást nem tud ígérni. Így azt tanácsolja Önnek, hogy *Harc az egész világ ellen* című könyvéből vegye ki a megfelelő részletet.”